

Шлях до канонізації

ПЕТРО БАЛОГ

9 ЖОВТНЯ 2019

Святі люди були завжди. І не лише серед вибраного народу, тобто в часи Старого Завіту, чи серед християн, а й у всіх інших релігіях чи й поза ними. Утім, це широке поняття святості, і йтиметься тут не про нього. Для Католицької Церкви визнання святості означає, що особа поєдналася з Богом-Трійцею в небі та що це поєднання сталося завдяки Господньому милосердю й виправданню. Передумова цього – або життя згідно з волею Божою, або щире розкаяння й навернення, або мученицька смерть за Христа. Першим святим Церкви – і то значно раніше, ніж було запроваджено формальний процес канонізації, – став розкаяний розбійник на хресті, якому Христос дав обітницю, що той ще сьогодні буде з Ним у раю (див. Лк 23, 40-43).



Джерело: Маестро дель Оссерванца, шлях св. Антонія у пустелю, 1435 рік

У перші віки християнства офіційного процесу канонізації не було. Святими визнавали мучеників за віру, яких згадували під час літургії, тож первісною канонізаційною практикою можна вважати внесення імен до літургійних книг. А десь від середини II століття розвивається культ на місцях поховання мучеників: зазвичай на їхніх гробах відбувалися Служби Божі. Одним із перших таких місць культу стала могила святого Полікарпа, єпископа Смирни.

Згодом, коли Церква отримала релігійну свободу в Римській імперії й нагод до мучеництва, відповідно, значно поменшало, виникли чернечі згромадження, а в них – нові «героїчні сповідники віри». Їх іще називали мучениками через прагнення, тими, хто досягнув єднання з Христом завдяки духовній боротьбі. Цих людей, хоча їхні смерті й не були мученицькими, теж почали згадувати в літургії. Першими такими сповідниками були святий Антоній Великий (†356) і святий Мартин Турський (†397). Канонізація – ще не офіційна й не скрізь на Заході засвоєна – тоді була результатом або «овацій» народу Божого, або декрету локального єпископа. Після цього тіло, тобто мощі, святого переносили з місця поховання до храму, поміщали під вівтарем – і так починався культ. Часто день перенесення мощей ставав святом.

У середньовіччі локальні визнання святості стали масовими, а до кандидатів не завжди ретельно придивлялися, що призводило до зловживань; тому Рим вирішив узяти цю справу в свої руки. Спочатку папи просто втручались у процеси, які викликали підозру, а згодом, 1234 року, папа Григорій IX остаточно зарезервував канонізації за Апостольською Столицею, зафіксувавши це в канонічному праві. Утім, іще на століття раніше, а саме 1146 року, при нагоді канонізації імператора Генріха II папа Євгеній III наголошував на винятковому праві понтифіків визнавати святих, яке potwierдили також деякі наступні папи й IV Латеранський собор 1215 року. За Григорія IX це стало офіційно нормою.

1588 року, після Тридентського собору, папа Сікст V заснував Священну конгрегацію обрядів і церемоній, яка, між іншим, досліджувала кандидатів на вівтар, тобто вела канонізаційні процеси. Щоправда, деякі єпископи не погоджувалися з тим, що визнання святості – це суто римська справа, і затверджували своїх місцевих святих. 1634 року Рим в особі папи Урбана VIII іще раз наголосив, що тут ідеться про виняткову компетенцію Апостольської Столиці, й офіційно розділив процес на два етапи: беатифікацію, тобто визнання особи блаженною, і власне канонізацію. Культ святих був обов'язковий у всій Католицькій Церкві, культ блаженних – зазвичай локальний.

Крім звичайних канонізацій, є ще процеси, *рівнозначні* канонізаційним: під час них святими проголошують тих, за ким з давніх-давен закріплений культ.

1969 року папа Павло VI виділив із Конгрегації обрядів окрему Конгрегацію в справах канонізації святих, обов'язки якої стосуються суто зарахування до лику святих і блаженних і всього, що з цим пов'язане. Наприклад, із нею консультуються щодо того, чи проголосити святого Вчителем Церкви. Також конгрегація перевіряє автентичність чудес, що сталися за заступництвом святого або кандидата на канонізацію (чудо після смерті особи – це одна з умов визнання її святості).

Іще деякі норми канонізації зазнали змін за понтифікату Йоана Павла II. 1983 року папа видав апостольську конституцію «*Divinus perfectionis magister*», що описує процедури беатифікації й канонізації. Ініціатива має зародитися на місцевому рівні, походячи від ієрархії чи від вірних, які вшановують кандидата на вівтар як святоблиту людину. Ординарій місця призначає *постулятора*, тобто відповідального за початковий процес, під час якого потрібно дослідити

життя і смерть кандидата, його творчість тощо та встановити автентичність бодай одного чуда за його заступництвом. Виняток тут – мученики, від яких у певних випадках чудес не вимагають. Усі зібрані матеріали передають єпископові, а той після перевірки скеровує справу до Конгрегації в справах канонізації святих.

До 1983 року неодмінним учасником процесу канонізації був той, кого офіційно називали *зміцнювачем віри* (*promotor fidei*), неофіційно ж – *адвокатом диявола* (*advocatus diaboli*). Його завдання полягало в тому, щоб шукати контраргументи щодо канонізації чи беатифікації кандидата. Постановою Йоана Павла II цю посаду було скасовано, а натомість запроваджено функцію *промотора справедливості*: він стежить за дотриманням канонічних процедур, готує питання для свідків, залучає для консультацій спеціалістів у різних галузях. Виявивши серйозні порушення процедури, промотор може зупинити вже розпочатий процес.

Кандидата на вівтар спочатку на місцевому рівні проголошують *служогою Божим* (*Servus Dei*). Якщо пошана до слуги Божого серед вірних доволі поширена й зібрано достатньо даних про його життя, передусім про героїчність чеснот, місцевий єпископ просить Рим оголосити кандидата *превелебним* (*Venerabilis*). Наприклад, 2015 року папа Франциск проголосив превелебним митрополита Андрея Шептицького. Коли беатифікаційний процес завершується позитивно, кандидата офіційно проголошують *блаженным* (*Beatus*) – тепер його можна літургійно вшановувати на місцевому рівні. Врешті, після закінчення канонізаційного процесу блаженного проголошують *святим* (*Sanctus*), вносячи до загальноцерковного календаря. Канонізації відбуваються в Римі, у присутності вірних, під час Меси, яку очолює папа; на беатифікаційних Літургіях головує спеціально призначений кардинал.

Крім звичайних канонізацій, є ще процеси, *рівнозначні* канонізаційним: під час них святими проголошують тих, за ким з давніх-давен закріплений культ. На Заході так була визнана святість постатей, яких тут уже згадували літургійно, хоча й без офіційних канонізацій: це святий Кирило Олександрійський, святі Кирило і Мефодій, святий Йоан Дамаскин, святий Беда Превелебний, святий Стефан Угорський, святі Йоан Фішер і Томас Мор і сотні інших.

У Східних Церквах терміну «канонізація» не вживають, там ідеться просто про «зарахування до лику святих». Немає також розрізнення на святих і блаженних, є лише загальні або місцеві святі. Компетенцію зараховувати до лику святих має місцевий синод єпископів або помісний собор. Потім святого може визнати патріарх Церкви-Матері й кожна окрема автокефальна Церква на власному синоді чи соборі.

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**